

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد.

۲۰۱۹/۰۲/۲۱

احمد ولي اخکزی

قاموسونه ټکی کام او کوچنی ټکی کام

(د مورنی ژبې د نړیوالې ورځې په ویاړ په دنمارک د جوړ شوي سیمینار له پاره)

درنو مشرانو، دوستانو، آغلو او بناغلو!

تاسو ټولو ته خپل د مینې او احترام ډک سلامونه وړاندې کوم.

بناغلي او عالیقدر استاد محمد آصف بهاند صاحب او د دغه سیمینار له نورو ټولو درنو منتظمینو څخه مننه کوم چې ماته یې دعوت راکړ چې تاسو قدرمنو دوستانو ته د خپلو دوو پروژو یعنی قاموسونه ټکی کام او کوچنی ټکی کام په تړاو لنډ معلومات درکړم.

زه دمگری په آلمان کې ژوند کوم چیرې چې زه د یو آزاد خبریال په توګه د بیلو رسنیو سره همکاري لرم او تر څنګ یې د مهندسی یا آرکیټکچر یو دفتر هم لرم. ما خپلې لوړې زدکړې په هم دغه رشته یعنی آرکیټکچر کې په آلمان کې بشپړه کړې دي.

کله چې زه آلمان ته راغلم نو لا یو ژنګی وم او دلته مې د درو میاشتو له پاره د آلماني ژبې یو کورس ولوست او د هغه وروسته مې په نهم ټولګي کې خپلې زدکړې پیل کړې. ما زبنت زیات زیار ایستی او په نژدې ټولو مضامینو کې مې تر نورو ټولو ټولګیوالو ښه نمرې اخیستې خو د آلماني ژبې بشپړه زدکړه راته یوه لویه ننگونه وه. په زیاته مې د پښتو او آلماني د یو قاموس اړتیا ډېره زیاته احساسوله. خو هر څومره چې مې تلاش وکړ، بیا هم ونه توانېدم چې د پښتو آلماني یا آلماني پښتو کوم قاموس پیدا کړم. زما د هغه وخت اړتیا او د کمښت احساس د دې لامل سو چې د قاموسونو سره زما یوه د حسرت او ارمان اړیکه پیدا سي.

۱ - قاموسونه ټکی کام:

د افغانستان له پاره په جوړ شوي یو سیمینار کې د یو ختیځ پوه سره معرفي سوم. د مجلس په جریان کې مې له هغه څخه د یو بې تجربې ځوان په توګه وپوښتل چې په آلمان کې نژدې د افغانستان د ټولو ګاونډیو ژبو تدریس کیري، خو د پښتو د زدکړې نه کوم خاص امکانات سته او نه هم کوم ځانګړی انستیتیوت، دا ولې؟ هغه چې کوم جواب ماته راکړ ښايي مطلب یې ماته پیغور راکول نه ؤ، خو ما د هغه دغه جواب د یو پیغور په شان احساس کړ. دغه آلماني ختیځ پوه چې په افغانستان او ګاونډي هیوادونو کې یې وخت هم تېر کړی ؤ راته وویل چې پښتو خو اړین معیاري کتابونه او مواد نه لري چې پر اساس یې کوم انستیتیوت یا ورته تدریسي یا څرنیزه اداره جوړه سي. د هغه په وینا پښتو حتی یو داسې قاموس لا نه لري چې پر معیار پوره وي... د دغه آلماني ختیځ پوه دغه خبره د دې لامل سو چې د قاموسونو سره پیدا سوې زما د حسرت او ارمان مخکنۍ اړیکه لا ژوره سي.

دا هغه وخت ؤ چې انټرنټ تازه د عامېدو په حال کې ؤ او حتی بعضي لومړۍ پښتو انټرنټپاڼې هم جوړې سوې وې. ما هم اراده وکړه چې داسې یوه انټرنټ پاڼه جوړه کړم چې پکښې یو پښتو انګریزي قاموس پروت وي او چې هر څوک ورڅخه کار واخیستلای سي. که څه چې زه د کمپیوټر سره تر یوې اندازې بلد وم خو د انټرنټ پاڼې جوړولو

د پاڼو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خبر و لولئ

هيڅ تجربه او اړينه پوهه مي نه درلوده. د انټرنټ په برکت په نيوزيلاند کې د يو بل ځوان افغان سره آشنا سوم چې هغه د انټرنټ پاڼو په جوړولو کې تجربه لرله. سيد مصطفی سادات چې هغه وخت يې د **real afghan** يا ريښتوني افغان په نوم وېبپاڼه چلوله راسره کومک وکړ چې د قاموسونه ټکی کام په نوم يوه پاڼه جوړه کړم. د ياسيني په نوم يو بل ځوان راته د علومو د اکاډمۍ د انگريزي پښتو قاموس يو ورډ فايل راگر چې لغتونه او معناوي يې ما او مصطفی جان لغت په لغت د قاموسونه ټکی پاڼې ته وراضافه کړې. هغه ورځ راته له خوشاليو ډکه ورځ وه کله چې ياد قاموس په بشپړه توگه آنلاین سو او هر چا کولای سواي چې په وړيا توگه پر قاموسونه ټکی کام ورځخه کار واخلې. زما په خيال چې دغه ۲۰۰۰ مېلادي کال و چې پر قاموسونه ټکی کام لومړی بشپړ قاموس آنلاین سو. په ياد قاموس کې نژدې ۲۳ زره انگريزي لغتونه په پښتو ژباړل سوي ول.

د قاموسونه ټکی کام د آنلاین قاموس گټه دا وه چې په پرتليزه توگه تر چاپ سوي قاموس پکښې په لږ وخت کې د لغتونو معناوي لټول کيدلای او د نورو معناو سره پرتله کيدلای سواي. ښايي همدا وجه وه چې د دغې پاڼې کاروونکي ورځ تر بلې مخ په زياتېدو سول. ما په تيرو ۱۸ کالو کې نژدې هره ورځ څو څو ساعته وخت وقف کړ چې دغه پاڼه او قاموسونه يې لا غني کړلای سم. زيات وختونه داسې راغلي چې په يوه شپه مي لومړی تر ناوخته پر کوم قاموس کار کړی او د هغه وروسته مي د هغه امتحان له پاره چمتو والی نيول پيل کړي چې په دا سبا به راته په مخ کې و. اخترونه، مېلې، د ملگرو بندارونه او مجلسونه او په همدې شان حتی سپورټ او ورزش مي د دغې پروژې له پاره هير کړي او په کالونو کالونو پرې ايښي ول.

د تخنيکي ستونزو، تخنيکي ناپوهۍ، اړينو امکاناتو د نه شتون، د هيکري بریدونو، وپروسونو او ورته ستونزو له کبله څو ځله نه يوازي د قاموسونه ټکی کام وېبپاڼه راڅخه ورانه سوي، بلکه څو ځله راڅخه زيات قاموسونه او په زيات زحمت چمتو سوي د لغتونو لايستونه راڅخه ورک سوي او د کالونو کالونو خورای مي عيس سوي دي.

د اتلس کالو کار او زحمت وروسته اوس په قاموسونه ټکی کام کې په ټوليزه توگه ۴۲ داسې قاموسونه آنلاین دي چې يوه ژبه يې پښتو او دويمه يې انگريزي، آلماني، ايټالوي، فرانسوي، هسپانوي، ترکي، ناروېژي، روسي، لاتيني، انډونيزي، هالنډي، چينايي، سانسکريت، يوناني او يا داسې نورې دي. پر دغه پاڼه دمگړی نژدې يو اعشاريه يو مليون يا يولس لکه لغتونه د هغوی د زيات شمېر معناؤ سره آنلاین دي. په دغو آنلاین قاموسونو کې د مشهورو پښتو چاپي قاموسونو لکه پښتو تشریحي قاموس، درياب او نورو تر څنګ يو شمېر داسې قاموسونه هم سته چې ما پخپله د دغې پروژې په ترڅ کې ليکلي دي او يا مي د نورو ليکوالانو يا ادارو سره په همکارۍ جوړ کړي دي. البته ما هيڅکله له قاموسونه ټکی کام څخه تجارتي گټه نه ده اخيستی، نه مي له کوم شخص او نه هم کومي دولتي يا غير دولتي ادارې څخه ورته پيسې غوښتي يا ترلاسه کړي دي.

ما په تيرو اتلسو کالونو کې د پښتو زيات شمېر داسې لغتونه راټول کړي چې تر اوسه په هيڅ کوم قاموس کې نه دي راغلي. که زه وتوانېدم چې له يادو لغتونو او مخکني په قاموسونو کې موجودو لغتونو څخه جوړ سوی يو قاموس بشپړ کړم، نو دا به انشاء د پښتو تر ټولو لوی قاموس وي. ما پر دغه قاموس د تيرو زياتو کالونو راهيسې کار پيل کړی او ښايي زيات کالونه لا راڅخه کار وغواړي. د دې تر څنګ تر ۲۰ زيات نور قاموسونه چې يوه ژبه يې پښتو او دويمه ژبه يې نوري بهرنۍ ژبي دي، لومړی بڼې يې بشپړه سوي او د اصلاح کېدنې او وروسته آنلاین کېدنې په انتظار دي.

تکره ځوان پروگرامر اجمل حمزه د قاموسونه ټکی کام وېبپاڼې له پاره د اندرويد او اېپل موبایل اېپس يا پروگرامونه هم جوړ کړي ول چې له بده مرغه اوس د تخنيکي ستونزو له کبله وران سوي دي. اجمل جان هم زيات مصروف دی چې دغه سيستمونه بېرته فعال کړي. خو زه د دغو اېپس د نوو بڼو جوړولو له پاره په هلو ځلو اخته يم.

که ووايم چې قاموسونه ټکی کام په پښتو وېبپاڼو کې له زياتو کارېدونکو وېبپاڼو څخه يوه ده، نو انشاء ناسمه ادعا به نه وي. په تيرو اتلسو کالونو کې په لسهاؤ مليونه واري په قاموسونه ټکی کام کې د لغتونو معناوي لټول سوي او اوس هم هره ورځ په لسهاؤ زره انسانان دغې پاڼې ته مراجعه کوي. خو له بده مرغه چې په ژوند کې د مسوليتونو د زياتېدو او زما د تخنيکي امکاناتو او پوهې د لا محدودېدو له کبله کارونه هغسي په چټکۍ پر مخ نه دي روان، لکه چې زما يې ارمان دی.

۲ - کوچنی ټکی کام:

ستاسو په اجازه به زه درته په لنډه توگه د خپلې يوې بلې پروژې په تړاو هم معلومات درکړم کومه چې ما د پښتنو ماشومانو له پاره جوړه کړې ده. د دغې پاڼې نوم کوچنی ټکی کام دی چې ما تقريبا د ۲۰۱۶ کال په پسرلي کې پيل

کړه. دا ځکه چې له هیواد څخه د لیري ژوند کونکي یو مسافر په توګه ماته ډېره مشکله وه چې د خپلو ماشومانو له پاره په پښتو ژبه د هغوی د عمر سره برابر کتابونه پیدا کړم. نو ما فکر وکړ چې کومه ستونزه چې زه لرم، نو خامخا به یې نور خلک هم لري. همدا و چې ما د کوچنی ټکی کام په نوم پاڼه پیل کړه چې پکښې د ماشومانو له پاره خپل نکلونه، شعرونه او په همدې شان د نورو کسانو له خوا لیکل سوي نکلونه خپرول پیل کړل. دغه پاڼه اوس نژدې یو اعشاریه درې ملیون ځله لوستل سوي او هره ورځ ورته اوسطاً ۲۵۰۰ کسان راځي او نکلونه پکښې لولي، اوري یا پکښې ویدیويي نکلونه گوري. دمګړی په دغه پاڼه کې تر ۳۰۰ زیات نکلونه په لیکلې، رغیزه یا ویدیويي بڼه آنلاین دي. البته د نکلونو ورزیاتولو دغه پروسه لا نه ده بشپړه سوي او د وخت په تېرېدو به د دغو نکلونو شمېر نور هم زیات سي.

ټول مطالب چې ما په دغه پاڼه کې د ماشومانو له پاره انتخاب کړي او راټول کړي دي، هغوی داسې مطالب یا نکلونه دي چې ماشومان ورڅخه د خپلې مورنۍ ژبې د زدکولو تر څنګ د ژوند له پاره نور ګټور پندونه او درسونه هم زده کولای سي.

د کوچنی ټکی کام د پانې جوړښت داسې سوي دی چې ټول نکلونه یې ځانګړي ټېګونه لري او په دې توګه پر کاتېګورینو وېشل سوي دي. د دغو ټېګونو په مرسته څوک د مثال په توګه د ځانګړو لیکوالانو نکلونه بېلولای سي، یا د ځانګړي عمر لرونکو ماشومانو له پاره غوره نکلونه بېلولای سي او یا هم د متن د اوږدوالي له مخې د نکلونو ځانګړی لیست جوړولای او لوستلای سي.

د دغې پانې ډیزاین داسې جوړ سوي چې پخپله ماشومان یې په آساني سره پر موبایل یا کمپوټر بېله دې چې لیک او لوست یې زده وي، پرانستلای سي. دا چې د دغې پانې زیات نکلونه رغیزه یا ویدیويي بڼه هم لري، نو واره ماشومان هم ورڅخه ګټه پورته کولای سي.

زه په دې خوشال یم چې هره ورځ په لسه زره کسان د قاموسونه ټکی کام له وېبپاڼې څخه کار اخلي او اوسطاً ۲۵۰۰ ځله له کوچنی ټکی کام څخه و خور ماشومانو ته په پښتو ژبه نکلونه لوستل کیږي.

د یادو دواړو پروژو له بریالیتوب څخه مور تاسو ته دا ثابتیږي چې که حتی زما په شان په اړونده ډګرونو کې یو غیر مسلکي کس د کار ټینګه اراده وکړي نو د خپلې مورنۍ ژبې له پاره په یو ډګر نه په یو ډګر کې خامخا یوه بڼېګڼه رامنځ ته کولای سي.

یادي دواړي پروژې مور تاسو ته دا ثابتوي چې بېله دولتي او غیر دولتي مرستو او بودیجې هم عملي کار کول ممکن دي.

خدای دي مور تاسو ټولو ته وس راکړي چې په لومړي سر کې خپلو بچیانو ته د خپلې مورنۍ ژبې د زدکړې امکانات برابر کړو، ورته د ماشومانو له پاره د پښتو ژبې ادبیات ور وپېژنو، د پښتو د لیک او لوست بڼونه ورته وکړو او تر څنګ یې د نورو ټولو ژبو او ولسونو د احترام ډېوه هم په سینه کې ور بله کړو.

په دویم قدم کې باید د زیاتو خبرو پر ځای و عملي کار کولو ته ترجیح او زیاته توجه ورکړو.

ستاسو له حوصلي څخه یوه نړۍ مننه
تل آباد او خوشال اوسئ!

احمدولي اڅکزی،

د ۲۰۱۹ کال د فبرورۍ نهمه نیټه،

بون